

บทที่ 7

ประเทศอังกฤษก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1

พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 ได้สืบราชสมบัติต่อจากพระนางเจ้าวิกตอเรีย ได้ปกครองประเทศระหว่าง ค.ศ.1901-1910 รัฐบาลอังกฤษในสมัยนั้นสังกัดพรรคอนุรักษนิยม ซึ่งได้บริหารประเทศ ต่อมาด้วยการปรับปรุงแก้ไขเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้นตลอดมา แต่ต่อมาสมาชิกในพรรคเกิดความแตกสามัคคีกันและพรรคอนุรักษนิยมมีนโยบายเลิกการค้าเสรี ทำให้ประชาชนขาดความนิยมไป ดังนั้นเมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใน ค.ศ.1906 พรรคเสรีนิยมจึงได้รับความนิยมจากประชาชนมาก เพราะพรรคเสรีนิยมสนับสนุนให้มีการค้าเสรี นอกจากนี้ยังได้รับความสนับสนุนจากพรรคแรงงานอีกด้วย ผลของการเลือกตั้งพรรคเสรีนิยมจึงชนะคะแนนเสียงและสมาชิกที่สังกัดพรรคแรงงาน ได้รับการเลือกตั้งเกือบครึ่งหนึ่งของพรรคเสรีนิยม จึงรวมเรียกรัฐบาลชุดนี้ว่า พรรคเสรีนิยม-แรงงาน (Liberal-Labours) มีนายเฮนรี เคมพ์เบล - แบนเนอร์แมน (Henry Campbell-Bannerman) เป็นนายกรัฐมนตรี นายเดวิด ลอยด์ จอร์จ (David Lloyd George) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ (President of The Board of Trade)

ลอยด์ จอร์จ เป็นผู้มีหัวรุนแรงยึดมั่นในระบบการค้าเสรี เป็นนักพูดที่สามารถมีความขยันและความพยายามในการทำงานมาก ในการเสนอพระราชบัญญัติการปฏิรูปสังคมและเศรษฐกิจของเขานั้น พรรคอนุรักษนิยมจะทำการต่อต้านอย่างรุนแรง

นโยบายภายในประเทศ

คณะรัฐบาลพรรคเสรีนิยมได้รับความสนับสนุนจากพรรคแรงงานร่วมกันบริหารประเทศเพื่อช่วยฐานะเศรษฐกิจและสังคมให้ดีขึ้น ให้พวกคนงานมีความเป็นอยู่ดีขึ้น ใน ค.ศ. 1906 ได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยโรงงาน คือ นายจ้างไม่มีสิทธิที่จะฟ้องร้องให้มีสภาพแรงงานเรียกค่าเสียหายในกรณีที่พวกคนงานนัดหยุดงาน นอกจากนี้ยังได้มีการปรับปรุงค่าแรงของคนงานสตรีให้ดีขึ้นกว่าเดิม ห้ามไม่ให้ทำงานในเวลากลางคืน ใน ค.ศ.1908 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติประกัน วางงานและประกันการเจ็บป่วยตลอดจนอุบัติเหตุแก่พวกคนงาน การให้เงินบำนาญแก่คนชรา เป็นต้น ทั้งนี้ทำให้ฐานะของพวกคนงานดีขึ้นกว่าเดิม

รัฐบาลได้ส่งเสริมการค้าเสรีมากขึ้นเพื่อสะดวกในการขนส่งสินค้า และรัฐบาลได้ตั้งองค์การทำเรือที่ลอนดอน ทำหน้าที่ดูแลการขนส่งสินค้าและการทำงานของคนงานให้เป็น

ที่เรียบร้อย ให้เสรีภาพแก่คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีสิทธินัดหยุดงานได้ แต่ต้องเป็นไป ด้วยความเรียบร้อย ไม่ก่อความยุ่งยากให้แก่ผู้อื่น การทำเหมืองได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น คน งานทำงานวันละไม่เกิน 8 ชม.

ทางด้านเกษตร รัฐบาลให้ความช่วยเหลือชาวนาให้มีที่ดินเพื่อทำการเพาะปลูก มากขึ้น ใน ค.ศ.1908 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองชาวนาช่วยให้ชาวนามีการกินดี อยู่ดี รัฐบาลจัดการแบ่งที่ดินที่เป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มาแจกจ่ายให้แก่ชาวนาโดยทั่ว ถึงกัน

ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลได้พิจารณาปัญหาของสังคมในเวลานั้น โดยอาศัย ความคิดทางสังคมนิยม และงานเขียนเกี่ยวกับปัญหาสังคมซึ่งได้บรรยายลักษณะความเป็นอยู่ ของประชาชนในระยเวลานั้นว่ามีความเป็นอยู่ที่แร้นแค้น และไม่ถูกสุขลักษณะอย่างไร นอกจากนี้รัฐบาลยังได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อการสำรวจ (Royal Commission) และผลของการสำรวจ ทำให้ทราบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยากจนมีอัตราการตายและป่วยสูง ดังนั้นรัฐบาลจึงเร่งปฏิรูป สังคมและเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีการครองชีพที่ดีขึ้น

พรรคเสรีนิยมมีอำนาจในการบริหารประเทศระหว่าง ค.ศ.1908-1916 มีนายเฮอเบิร์ต เอช. แอสควิท (Herbert H. Asquith) เป็นนายกรัฐมนตรี นายลอยด์ จอร์จ (Lloyd George) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายวินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill)¹ เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในสมัยนี้รัฐบาลเร่งปรับปรุงเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้ ดีขึ้น

ใน ค.ศ.1908 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติเกี่ยวกับเด็ก (Children's Act) ห้ามลง โทษเด็กอย่างทารุณ และในการพิจารณาคดีที่มีศาลเด็กคอยให้ความช่วยเหลือ

ใน ค.ศ.1909 รัฐบาลได้ตั้งหน่วยจัดหางานให้แก่พวกคนงาน (Labour Exchanges) เพื่อช่วยให้ประชาชนที่ว่างงานได้มีงานทำ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการเพื่อพิจารณาค่าแรงงาน (Trade Boards) ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนรัฐบาล ผู้แทนนายจ้างและผู้แทนคนงาน คอยพิจารณา กำหนดอัตราค่าแรงงานเพื่อความยุติธรรมแก่ทุกฝ่าย

จากการสำรวจสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญ ของเด็กที่มีต่อสังคมมาก ดังนั้น รัฐบาลจึงเข้าแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาของเด็กให้มีการกินดีอยู่ดี และมี

1. รัฐบาลได้จัดระเบียบแก้ไขการประกันสังคม โดยการศึกษาตัวอย่างการประกันสังคมในเยอรมัน ออสเตรีย และเบลเยียม ซึ่งเจริญกว่าอังกฤษในเวลานั้น

สุขภาพดี เช่น แจกจ่ายอาหารที่มีประโยชน์ให้แก่เด็กที่ยากจนตามโรงเรียนต่าง ๆ ให้มีการรักษาพยาบาลฟรี และจัดตั้งคณะกรรมการดูแลเด็ก (Child Care Committee) คอยดูแลเด็กในระหว่างที่พ่อแม่ออกไปทำงาน ค.ศ.1911 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติการประกันแห่งชาติ (National Insurance Act)¹ รัฐบาลจัดสร้างโรงพยาบาลพิเศษสำหรับคนยากจนช่วยเหลือคนชราโดยให้บำนาญแก่คนชราที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไป และมีรายได้ไม่เกินสัปดาห์ละ 10 ชิลลิง โดยการได้รับบำนาญเป็นเงินช่วยเหลือสัปดาห์ละ 5 ชิลลิง รัฐบาลให้การประกันการเจ็บป่วยและพิการสำหรับคนงาน ประกันการว่างงาน และให้ความดูแลการจ่ายเบี้ยประกันให้เป็นที่ยอมรับ ทำให้สภาพเศรษฐกิจ และสังคมของประชาชนดีขึ้น

อย่างไรก็ดี การปรับปรุงเศรษฐกิจและสังคม ของรัฐบาลก็ถูกโจมตีมาก เพราะรัฐบาลต้องใช้จ่ายมาก และเงินเหล่านี้เป็นเงินที่เป็นรายได้จากงบประมาณแผ่นดิน รัฐบาลจึงต้องเพิ่มภาษีเงินได้และภาษีที่ดิน คนที่มีรายได้น้อยไม่ต้องเสียภาษี ทำให้คนที่มีฐานะดีไม่พอใจรัฐบาลที่ทำให้พวกตนต้องมีการช่วยเหลือคนจนมากไป รัฐบาลต้องใช้จ่ายเงินมากในการพัฒนาเศรษฐกิจ และพัฒนาการทหาร

ในระหว่าง ค.ศ.1901-1914 เศรษฐกิจตกต่ำมากในประเทศอังกฤษ ค่าครองชีพสูง สินค้าอังกฤษขายได้น้อยลง เนื่องจากเยอรมันและสหรัฐอเมริกาผลิตสินค้าอุตสาหกรรมแข่งขันกับอังกฤษ โรงงานอุตสาหกรรมบางแห่งหยุดชะงักไป ทำให้เกิดปัญหาคนว่างงาน คนงานส่วนใหญ่มีรายได้น้อยไม่พอในการเลี้ยงชีพ พวกคนงานจึงพากันนัดหยุดงาน โดยได้รับความสนับสนุนจากสหภาพแรงงาน เพื่อให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาค่าแรงงาน และการครองชีพให้ดีขึ้น พวกคนงานนัดหยุดงานกันมาก เช่นใน ค.ศ.1910 คนงานเหมืองในแคว้นเวลส์ นัดหยุดงานถึง 10 เดือน นอกจากนี้ก็มีคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมทอผ้า คนงานขนส่งสินค้าท่าเรือในลอนดอน ลิเวอร์พูล คนงานรถไฟ และคนงานอื่น ๆ การนัดหยุดงานของคนงานเหล่านี้ทำให้การอุตสาหกรรมและการคมนาคมขนส่งได้รับความเดือดร้อนมาก

1. เมื่อปรัสเซียชนะสงครามฝรั่งเศสใน ค.ศ.1870 นั้น บิสมาร์คได้เรียกร้องแคว้นออลซาส (Alsace) และลอแรน (Lorraine) จากฝรั่งเศส นายกรัฐมนตรีของอังกฤษในเวลานั้นคือ แกลดสโตนก็ไม่สามารถคัดค้านได้ และเมื่อรัสเซียละเมิดสนธิสัญญาปารีสฉบับ ค.ศ.1856 ได้ทำลายความเป็นกลางของเขตทะเลดำ รัฐมนตรีต่างประเทศของอังกฤษ คือ แกรนวิลล์ (Granville) ก็ไม่อาจขัดขวางได้

นโยบายการต่างประเทศ

หลังจากที่ ลอร์ด พาลเมอร์สตัน ประสบความสำเร็จในนโยบายการต่างประเทศ ใน ค.ศ.18๓5 แล้ว นโยบายการต่างประเทศของอังกฤษในระยะต่อมาเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือพยายามไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับประเทศอื่นมากนัก เนื่องจากประเทศอังกฤษไม่มีกองทัพที่เข้มแข็งพอที่จะทำสงครามกับประเทศใด จะเห็นได้ว่าเมื่อบิสมาร์ควมเยอร์มันได้สำเร็จแล้ว เยอรมันก็กลายเป็นประเทศมหาอำนาจในยุโรป มีกองทัพที่เข้มแข็ง มีการอุตสาหกรรมที่ก้าวหน้า

เมื่อดิสรเรลีเป็นนายกรัฐมนตรีในระหว่าง ค.ศ.1๘74-1880 นั้น นโยบายการต่างประเทศของอังกฤษดีขึ้น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัญหาตะวันออก ทำให้ประเทศอังกฤษเป็นประเทศมหาอำนาจทางทะเล ส่งเสริมการเดินเรือและการค้า มีกองทัพเรือที่เข้มแข็งคอยคุ้มกันเรือสินค้าของตน รัฐบาลให้การเอาใจใส่ในกองทัพและการเดินเรือค้าขายเป็นอย่างดี สรุปแล้วส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับผลประโยชน์ในอาณานิคมของตนในโพ้นทะเล ไม่ค่อยสนใจปัญหาในยุโรปนัก นอกจากปัญหานั้น ๆ จะพาดพิงถึงผลประโยชน์ของตน

อังกฤษมีความรู้สึกว่าเหตุการณ์ในยุโรปไม่เป็นที่น่าสนใจนัก กล่าวคือ ฝรั่งเศสแพ้สงครามปรัสเซีย ใน ค.ศ.1๘70 ฝรั่งเศสยังไม่พร้อมที่จะทำสงครามกับประเทศใดทั้งสิ้น และจะต้องทำนุบำรุงประเทศให้เข้มแข็งทุกด้าน ส่วนเยอรมันถึงแม้ว่าจะเป็นประเทศที่ชนะสงคราม และกลายเป็นประเทศมหาอำนาจ ก็เป็นประเทศมหาอำนาจใหม่ กองทัพเรือก็ไม่เข้มแข็งพอที่จะแข่งขันกับอังกฤษได้ ออสเตรียไม่มีแสนยานุภาพแต่อย่างใด อังกฤษหวั่นเกรงรัสเซียว่าอาจจะคุกคามผลประโยชน์ของตนในทวีปเอเชีย แต่ถึงกระนั้นก็ดี อังกฤษยังคงรักษานโยบายโดดเดี่ยวเรื่อยมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 20 อังกฤษมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ของตนทางการค้าและการแสวงหาอาณานิคมของตน นอกจากนี้อังกฤษพยายามรักษาสันติภาพของตนไม่ยอมเป็นพันธมิตรกับประเทศใด เนื่องจากมีกองทัพเรือที่เข้มแข็งและฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้น

ในระบอบเวลานั้นเยอรมันต้องการหาพันธมิตรเพื่อสกัดกั้นไม่ให้รัสเซียเข้าไปมีอิทธิพลในคาบสมุทรบอลข่าน เยอรมันจึงตกลงเป็นพันธมิตรกับออสเตรีย-ฮังการี ใน ค.ศ.1879 และต่อมาได้ร่วมเป็นพันธมิตรกับอิตาลีใน ค.ศ.1882 ซึ่งเรียกว่า ค่ายไตรพันธมิตร (Triple Alliance) รัสเซียซึ่งพยายามสร้างอิทธิพลของตนในเอเชียจึงไปผูกมิตรกับฝรั่งเศส ใน ค.ศ.1894 ซึ่งเรียกว่า ทวิพันธมิตร (Dual Alliance) ฝรั่งเศสได้ส่งนายทหารไปฝึกหัดการทหารให้กับรัสเซีย และสัญญาว่าจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกรุกราน

ดังนั้นอังกฤษจึงเป็นประเทศเดียวที่ยังรักษานโยบายโดดเดี่ยว การค้าช่วยให้อังกฤษเจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าและการแสวงหาอาณานิคมของอังกฤษนั้นทำให้มีเรื่องบาดหมางกับประเทศต่าง ๆ ในยุโรปเกี่ยวกับการแก่งแย่งอาณานิคมในแอฟริกาและเอเชีย

กรณีพิพาทระหว่างอังกฤษและเยอรมัน

อังกฤษและเยอรมันมีเรื่องบาดหมางกันหลายเรื่อง คือ

1. เยอรมันสร้างกองทัพและแสนยานุภาพทางเรือ ตลอดจนการอุตสาหกรรมแข่งขันกับอังกฤษ เพื่อผลประโยชน์ทางการค้าและการแสวงหาอาณานิคมในแอฟริกา และเอเชีย
2. เยอรมันต้องการได้ทรานสวาล (Transvaal) ในแอฟริกาได้มาเป็นอาณานิคมของตน และพระเจ้าไกเซอร์ วิลเลียมที่ 2 แห่งเยอรมัน ทรงสนับสนุนสาธารณรัฐทรานสวาลให้ทำการต่อต้านอังกฤษ และเมื่อชาวอังกฤษชื่อ เจมสัน (Jameson) ได้นำพรรคพวกเข้าปล้นสาธารณรัฐทรานสวาลและถูกจับได้ พระเจ้าไกเซอร์ วิลเลียมที่ 2 ได้มีโทรเลขไปแสดงความยินดีกับพวก บัวร์ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าพระองค์ไม่สนับสนุนการกระทำของอังกฤษ การกระทำครั้งนี้ทำให้อังกฤษโกรธแค้นมาก
3. อังกฤษต้องการขยายอิทธิพลของตนในแอฟริกาได้ขึ้นไปทางเหนือและเข้าคุกคามดินแดนที่อยู่ในความครอบครองของเยอรมัน ทำให้อังกฤษกับเยอรมันมีเรื่องบาดหมางกันเรื่อยมา

กรณีพิพาทระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส

อังกฤษกับฝรั่งเศสมีเรื่องขัดแย้งกันเกี่ยวกับปัญหาอาณานิคมในเอเชียและแอฟริกา ดังนี้

1. การเข้าไปมีอิทธิพลในอียิปต์ กล่าวคือ ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่างก็ให้ความสนใจในอียิปต์มาก ในระยะนั้นอียิปต์มีฐานะเป็นประเทศราชของเตอร์กี แต่มีเจ้าผู้ครองของตนเองได้ อังกฤษมีส่วนเข้าไปมีอิทธิพลในอียิปต์เนื่องจากอังกฤษมีหุ้นในบริษัทคลองสุเอซร่วมกับฝรั่งเศส ดังนั้นอังกฤษและฝรั่งเศสจึงเข้าควบคุมการเงินของประเทศระวังไม่ให้เจ้าผู้ครองอียิปต์ใช้จ่ายเงินอย่างฟุ่มเฟือย ชาวอียิปต์ไม่พอใจและใน ค.ศ.1881-1882 ชาวอียิปต์ผู้หนึ่งชื่อ อาราบี ปาชา

(Arabi Pasha) ได้เป็นหัวหน้าทำรัฐประหาร¹ และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกลาโหม อังกฤษ ชักชวนฝรั่งเศสให้เข้าทำการขัดขวางแต่ฝรั่งเศสไม่ร่วมมือด้วย และในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1882 ชาวอียิปต์ได้ทำร้ายชาวต่างประเทศเสียชีวิตไปหลายคน อังกฤษจึงส่งเรือรบระดมยิงเมื่อ อเล็กซานเดรีย (Alexandria) เข้าทำการปราบ อาราบี ปาชา ได้สำเร็จ และตั้งแต่ ค.ศ.1882 อียิปต์จึงตกอยู่ในความยึดครองของอังกฤษแต่ฝรั่งเศสไม่พอใจและไม่ยอมรับการเข้าครอบครอง ของอังกฤษ

2. การเข้ายึดเกาะมาดากัสการ์ (Madagascar) ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่างก็ต้องการ เข้ายึดเกาะนี้ แต่ฝรั่งเศสรีบเข้ายึดเกาะมาดากัสการ์เป็นอาณานิคมใน ค.ศ.1896 ทำให้อังกฤษ ไม่พอใจ

3. การเข้าไปมีอิทธิพลในประเทศไทย ฝรั่งเศสประสงค์ที่จะยึดประเทศไทยเป็น อาณานิคมใน ค.ศ.1893 แต่อังกฤษเข้าขัดขวางด้วยการเจรจาทางการทูตกับฝรั่งเศสเพื่อผลประ- โยชน์ทางการค้าตกลงกันโดยที่ฝรั่งเศสเข้ายึดครองประเทศที่อยู่ทางทิศตะวันออกของไทยเป็น อาณานิคม และให้ไทยเป็นประเทศกันกระทบ (Buffer State) ระหว่างอาณานิคมของอังกฤษ และฝรั่งเศสในเอเชีย

4. การเข้าไปมีอิทธิพลในหมู่เกาะ นิว เฮบริดิส (New Hebrides) อังกฤษเข้าขัดขวาง การขยายอิทธิพลของฝรั่งเศสในหมู่เกาะ นิว เฮบริดิส ซึ่งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก แต่ในที่สุด ก็ทำความตกลงกันโดยให้เกาะนี้อยู่ภายใต้การปกครองของคณะกรรมการผสม

5. ปัญหาในอาฟริกาเหนือ เนื่องจากฝรั่งเศสไม่รับรองการที่อังกฤษเข้ายึดครองอียิปต์ นอกจากนี้อังกฤษยังขยายอิทธิพลของตนไปทางใต้เพื่อเข้าควบคุมซูดาน (Sudan) และดินแดน บริเวณปากแม่น้ำไนล์ (Nile) ฝรั่งเศสได้ดินแดนในอาฟริกาตะวันตก และต้องการขยายอิทธิพล เข้ามาในซูดานตะวันออก และกีดกันไม่ให้อังกฤษขยายอิทธิพลของตนต่อไป ฝรั่งเศสจึงส่งนาย พลมาร์ชองด์ (Marchand) เข้าไปสำรวจซูดานใน ค.ศ.1896 และเข้ายึดเมืองฟาโชดา (Fashoda) ใน ค.ศ.1898 อังกฤษได้ยื่นประท้วงแล้วส่งนายพล คิชเชนเนอร์ (Kitchener) เข้าไปยึดครองเขตนั้น ฝรั่งเศสไม่อยู่ในฐานะที่จะทำสงครามได้² ฝรั่งเศสจึงยอมถอนกำลังออกจากเมืองฟาโชดา

1. Greenwood David : History of England, Littlefield, Adams Co.N.J.1965 P.194

2. รัฐมนตรีการต่างประเทศของฝรั่งเศส คือ นายเดลกาสเซ่ (Delcasse) มีความเห็นว่าถ้าสงคราม เกิดขึ้น ฝรั่งเศสจะได้รับความเสียหายมาก

และตกลงทำสนธิสัญญากับอังกฤษ ใน ค.ศ.1899 และสัญญาว่าฝรั่งเศสจะไม่เข้าไปสร้างอิทธิพลในเขตแม่น้ำในลีสอีก

กรณีพิพาทระหว่างอังกฤษกับรัสเซีย

อังกฤษและรัสเซียมีเรื่องบาดหมางกันดังนี้

1. เกี่ยวกับประเทศเปอร์เซีย

เนื่องจากอังกฤษและรัสเซียต้องการเข้าไปมีอิทธิพลในเปอร์เซีย เพื่อผลประโยชน์ทางการค้า แต่ในที่สุดอังกฤษก็ขัดขวางรัสเซียได้สำเร็จ

2. เกี่ยวกับอาฟกานิสถาน

เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อังกฤษพยายามขัดขวางไม่ให้รัสเซียสร้างทางรถไฟเข้ามาในเขตอาฟกานิสถาน นอกจากนี้ยังรักษามลประโยชน์ทางการเมืองของตนเพราะเกรงว่าถ้ารัสเซียเข้าไปมีอิทธิพลในอาฟกานิสถาน จะมีโอกาสเข้าไปรุกรานอินเดีย ซึ่งเป็นอาณานิคมของอังกฤษด้วย

3. เกี่ยวกับทิเบต

ทั้งอังกฤษและรัสเซียต่างก็เข้าไปมีผลประโยชน์ในทิเบต แต่อังกฤษเข้าขัดขวางอิทธิพลของรัสเซียในทิเบต โดยส่ง เซอร์ ยังฮัสแบนด์ (Sir Younghusband) เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนรัฐบาลอังกฤษไปเจรจากับรัฐบาลทิเบต มีความว่ารัฐบาลทิเบตจะต้องปรึกษาหารือรัฐบาลอังกฤษเสียก่อนที่จะตกลงทำสัญญาใด ๆ กับประเทศอื่น

4. เกี่ยวกับประเทศจีน

อังกฤษไม่ต้องการให้รัสเซียเข้าไปมีอิทธิพลในประเทศจีนหลังจากที่เข้ายึดครองแมนจูเรีย อังกฤษจึงเข้าทำการขัดขวางการขยายอิทธิพลของรัสเซียต่อไป

5. เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ดอกเกอร์ แบงก์ (Dogger Bank) ในระหว่าง ค.ศ.1904-1905

เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างที่รัสเซียทำสงครามกับญี่ปุ่น รัสเซียได้ส่งเรือรบผ่านช่องแคบบอสพอรัส และดาร์ดาแนล¹ เพื่อไปทำการรบในเขตทะเลเหนือเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1904 และได้เข้ายึดเรือสินค้า 3 ลำ รัฐบาลอังกฤษยื่นประท้วงว่าเป็นการขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศและในเดือนตุลาคม ค.ศ.1904 เรือรบรัสเซียชื่อ คามชัตกา (Kamchatka) ได้ยิงเรือหาปลาของอังกฤษที่ดอกเกอร์ แบงก์ อังกฤษยื่นประท้วงรัสเซียถึงยอมจ่ายเงินค่าทำขวัญ

1. รัสเซียแอบผ่านโดยชักธงเรือสินค้า เนื่องจากไม่มีสิทธิผ่านช่องแคบทั้งสองตามข้อตกลงที่เคยทำไว้ก่อน

ให้แก่ลูกเรือที่ถูกยิง

จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนี้ ทำให้อังกฤษเกือบทำสงครามหลายครั้ง แต่อังกฤษก็ยังรักษานโยบายโดดเดี่ยวไม่ยอมเป็นพันธมิตรกับประเทศใด และตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง **การเจริญสัมพันธไมตรีกับเยอรมัน**

นโยบายโดดเดี่ยวของอังกฤษนี้ทำให้อังกฤษไม่มีประเทศใดให้การสนับสนุนตนเลย อาจจะมีผลเสียตามมาเพราะประเทศต่าง ๆ มักจะรวมตัวกันต่อต้านอังกฤษ เช่น ใน ค.ศ.1894 ฝรั่งเศสและเยอรมันได้ทำการตกลงกันต่อต้านอิทธิพลทางการค้าของอังกฤษในลุ่มแม่น้ำ Niger อังกฤษเกรงว่าอาณานิคมในอาฟริกาอาจจะสูญไปได้ เนื่องจากต้องการขยายอิทธิพลของตนในอาฟริกาเช่นกันและต้องการฐานทัพที่สำคัญไปสู่มหาสมุทรอินเดีย และใน ค.ศ.1895 อังกฤษได้ประกาศห้ามมิให้ชาติใดเข้ามามีอิทธิพลในเขตลุ่มน้ำ

นอกจากนี้ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปได้สนับสนุนฝ่ายตรงข้ามของอังกฤษ เช่น เมื่อพวกมัวร์ในสาธารณรัฐทรานสวาลได้ชัยชนะอังกฤษในสงครามบัวร์เมื่อ ค.ศ.1902 นั้น ประเทศต่าง ๆ พวกกันแสดงความยินดีกับพวกบัวร์และตำหนิอังกฤษ และคิดรวมตัวต่อต้านอังกฤษด้วย

ดังนั้นสมาชิกวุฒิสภาบางคนซึ่งสังกัดพรรคอนุรักษนิยมมีความเห็นว่า รัฐบาลควรที่จะเปลี่ยนนโยบายการต่างประเทศเสียใหม่โดยการหาพันธมิตรเข้าขัดขวางอิทธิพลของรัสเซียในทวีปเอเชีย ผู้ที่เป็นศัตรูของรัสเซียในเวลานั้น คือ เยอรมัน ซึ่งเป็นคู่แข่งของอังกฤษทางการค้า เศรษฐกิจ การแสวงหาอาณานิคม และการทำนุบำรุงกองทัพเรือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอาณานิคมของอังกฤษ คือ นายโจเซฟ แชมเบอร์เลน (Joseph Chamberlain) ตกลงใจที่จะผูกมิตรกับเยอรมัน และได้เจรจาทางการทูตกับเยอรมันถึง 2 ครั้ง คือใน ค.ศ.1898 และ ค.ศ.1902 แต่พระเจ้าไกเซอร์ วิลเลียม ที่ 2 ไม่ยอมผูกมิตรด้วย แต่กลับทำนุบำรุงกองทัพให้เข้มแข็งกว่าเดิม

ความสัมพันธ์ระหว่างอังกฤษกับญี่ปุ่น (The Anglo-Japanese Alliance) ใน ค.ศ.1902

ภายหลังที่ประสบความสำเร็จล้มเหลวทางการทูตกับเยอรมัน อังกฤษหันไปเจริญสัมพันธไมตรีกับญี่ปุ่น ซึ่งไม่พอใจเยอรมันอยู่แล้วในกรณีที่ยุโรปเข้าไปมีอิทธิพลในประเทศจีนเป็นการขัดผลประโยชน์ของญี่ปุ่น นอกจากนี้ญี่ปุ่นไม่พอใจรัสเซียเนื่องจากขัดผลประโยชน์ในแมนจูเรียสรุปแล้วนโยบายของญี่ปุ่นเป็นปฏิปักษ์ต่อเยอรมันและขัดขวางอิทธิพลของรัสเซียในตะวันออก

ไกลเช่นเดียวกับอังกฤษ ญี่ปุ่นจึงตกลงทำสนธิสัญญาเป็นพันธมิตรกับอังกฤษ ใน ค.ศ.1902 ในสมัยที่ อาร์เธอร์ บาลฟูร์ (Arthur Balfour) เป็นนายกรัฐมนตรี นับว่าในปีนี้อังกฤษได้เปลี่ยนนโยบายการต่างประเทศใหม่ เลิกใช้นโยบายโดดเดี่ยวความขัดแย้งนี้ได้กล่าวไว้ว่า หากคู่สัญญาทำสงครามกับประเทศมหาอำนาจประเทศเดียว อีกฝ่ายหนึ่งจะวางตนเป็นกลาง แต่ถ้าทำกับมหาอำนาจตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไป อีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเข้าช่วยเหลือในการทำสงครามด้วย¹

ความตกลงระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส (Anglo-French Entente) ค.ศ.1904

ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสมีความคิดเห็นสอดคล้องกันเนื่องจากเกรงว่าเยอรมันอาจเข้ารุกรานตนได้ และหลังจากที่อังกฤษล้มเหลวในการเจรจาทางการทูตกับเยอรมันแล้ว นายเดลกาสเซ่ (Delcasse) นายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสได้ทำการเจรจากับนายโจเซฟ แชมเบอร์เลน (Joseph Chamberlain) เพื่อทำความตกลงกันเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เคยขัดแย้งกัน แต่เนื่องจากอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นคู่แข่งเกี่ยวกับปัญหาอาณานิคมของตนในเอเชียและแอฟริกามาก่อน จึงเป็นการยากที่จะเจริญสัมพันธไมตรีกันได้

การเจรจาทางการทูตได้เริ่มตั้งแต่ต้นปี ค.ศ.1902 จนถึงเดือนมีนาคม ค.ศ.1903² พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 7 แห่งอังกฤษได้เสด็จไปเยี่ยมประธานาธิบดี ลูเบ (Loubet) แห่งฝรั่งเศสที่กรุงปารีส พระองค์ทรงคุ้นเคยกับชาวฝรั่งเศสมาก่อนแล้ว และได้รับการต้อนรับจากชาวฝรั่งเศสเป็นอย่างดี พระองค์พยายามทำให้ประชาชนฝรั่งเศสมีความรู้สึกที่ดีต่อประชาชนอังกฤษ ซึ่งนับว่าได้ผลดีมาก และในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1903 ประธานาธิบดี ลูเบ (Loubet) พร้อมด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศของพระองค์ได้เดินทางไปกรุงลอนดอนและได้ไปเจรจาทางการทูตกับ ลอร์ด แลนส์ดาวน์ (Lord Lansdowne) รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของอังกฤษ ในการเจรจาทางการทูตครั้งนี้มีบรรยากาศดีขึ้นกว่าครั้งก่อน ๆ และได้ลงนามในสนธิสัญญาระหว่างอังกฤษ-ฝรั่งเศส (Anglo-French Entente) หรือ Entente Cordiale เมื่อวันที่ 8 เมษายน ค.ศ.1904 ในสนธิสัญญานี้ได้ทำความตกลงเกี่ยวกับผลประโยชน์ในอาณานิคมของอังกฤษและฝรั่งเศสใน

1. เมื่อญี่ปุ่นทำสงครามกับรัสเซียใน ค.ศ.1904 นั้น ฝรั่งเศสเข้าช่วยเหลือรัสเซียแต่อังกฤษไม่ได้ช่วยเหลือญี่ปุ่น เพราะอังกฤษมีความสัมพันธ์อันดีกับฝรั่งเศส

2. ก่อนหน้านี้ได้มีการประชุมเกี่ยวกับการค้าของอังกฤษในกรุงปารีส (British Chamber of Commerce) เมื่อ ค.ศ.1900 ชาวฝรั่งเศสทำการต้อนรับชาวอังกฤษเป็นอย่างดี

เขตต่าง ๆ ของโลก กล่าวคือได้ทำความตกลงเกี่ยวกับไทย หมู่เกาะนิวเฮบริดิส เกาะมาดากัสการ์ และนิวฟาวแลนด์ เป็นต้น นอกจากนี้ฝรั่งเศสยอมรับอิทธิพลของอังกฤษในอียิปต์ และอังกฤษรับอิทธิพลของฝรั่งเศสในมอริออคโค เพื่อให้ฝรั่งเศสมีโอกาสปกครองมอริออคโคได้โดยลำพัง และฝรั่งเศสได้รับดินแดนในอาฟริกาตะวันตกมีเขตแดนติดต่อกับไนจีเรีย (Nigeria) แกมเบีย (Gambia) และไอวอรี โคสต์ (Ivory Coast) ดังความตกลงดังนี้

1. เกี่ยวกับอียิปต์และมอริออคโค

อังกฤษรับรองจะไม่เปลี่ยนแปลงสภาพการเมืองของอียิปต์ ฝรั่งเศสจะไม่เข้าทำการขัดขวางแต่อย่างใดแต่ขอให้อังกฤษกำหนดเวลาที่แน่นอนในการถอนทหารออกจากอียิปต์ อังกฤษรับรองจะไม่ขัดขวางผลประโยชน์ของฝรั่งเศสในมอริออคโคซึ่งอยู่ในความคุ้มครองของสุลต่าน अबดุล อาซีส (Abdul Aziz) แห่งเตอร์กี สุลต่านได้ทำความตกลงกับฝรั่งเศส โดยให้ฝรั่งเศสรักษาความสงบชายแดน และส่งผู้เชี่ยวชาญไปสอนวิชาทหารให้มอริออคโค จัดตั้งธนาคารให้เงินกู้แก่มอริออคโค ในขณะเดียวกันฝรั่งเศสขอให้อิตาลีวางตนเป็นกลางไม่เข้าแทรกแซงในมอริออคโค โดยสัญญาว่าจะสนับสนุนให้อิตาลีได้แคว้น ทริโปลี (Tripoli) ทางภาคตะวันออกเฉียงของตูนีสซึ่งอิตาลีก็ตกลงด้วย นอกจากนี้ฝรั่งเศสยังได้ทำความตกลงกับสเปนเพื่อแบ่งส่วนหนึ่งของมอริออคโคให้สเปน และขอร้องไม่ให้อังกฤษเข้าไปแทรกแซงในมอริออคโค

2. เกี่ยวกับการจับปลาชายฝั่งเกาะนิวฟาวแลนด์ ซึ่งฝรั่งเศสมีสิทธิตามสนธิสัญญา Utrecht ค.ศ.1713 แต่มักมีปัญหาเกิดขึ้นเสมอ ฝรั่งเศสจึงสละสิทธิในการจับปลาและได้รับสิทธิในลุ่มน้ำไนเจอร์แทน

3. เกี่ยวกับประเทศไทย อังกฤษและฝรั่งเศสรับรองความเป็นเอกราชของไทย ฝรั่งเศส มีอิทธิพลทางตะวันออก อังกฤษมีอิทธิพลทางตะวันตกของไทย

4. หมู่เกาะมาดากัสการ์ อยู่ในความยึดครองของฝรั่งเศส

5. หมู่เกาะ นิว เฮบริดิส อยู่ในความยึดครองร่วมกันระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส

หลังจากนั้นอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นพันธมิตรที่ดีต่อกันและเป็นที่พอใจของรัฐบาล ทั้ง 2 ฝ่าย ในระหว่าง ค.ศ.1906-1914 ทั้ง 2 ประเทศ ได้แลกเปลี่ยนความรู้ทางการทหาร และเป็นกำลังสำคัญในการต่อสู้กับเยอรมันต่อไป

หลังจากที่รัสเซียแพ้สงครามกับญี่ปุ่นใน ค.ศ.1905 แล้ว เยอรมันร่วมกับออสเตรีย

เข้ากรุงรัตนบุรีและพยายามทำลายความเข้าใจอันดีระหว่างพันธมิตรของฝรั่งเศส แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ

วิกฤตการณ์ในมอริออคโค (ค.ศ.1905-1906)

พระเจ้าไกเซอร์ วิลเลียมที่ 2 ต้องการทำลายสัมพันธไมตรีระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศส กล่าวคือ ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1905 พระเจ้าไกเซอร์ วิลเลียมที่ 2 ได้เสด็จไปที่เมืองแทนเจียร์ (Tangier) ทรงกล่าวคำปราศรัยให้ความมั่นใจแก่ผู้แทนและประชาชนในมอริออคโคในการที่จะให้ความคุ้มครองแก่มอริออคโคให้พ้นจากอิทธิพลของฝรั่งเศส และเสนอที่จะนำปัญหานี้เข้าที่ประชุมนานาชาติและชี้ให้อังกฤษเห็นอันตรายที่จะเกิดขึ้นเมื่อฝรั่งเศสเข้าไปมีอิทธิพลในมอริออคโค และต้องการให้อังกฤษตัดสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศส ทั้งนี้เยอรมันต้องการมีอิทธิพลในมอริออคโคและคิดกำจัดฝรั่งเศส ต่อจากนั้นเยอรมันตกลงให้มีการประชุมมหาอำนาจในยุโรปเพื่อพิจารณาปัญหาในมอริออคโคที่เมือง อัลเจซีราส (Algiciras) ในประเทศสเปน เมื่อวันที่ 16 มกราคม ค.ศ.1906 ในการประชุมครั้งนี้ประธานาธิบดีรูสเวลท์แห่งสหรัฐอเมริกาเป็นผู้พิจารณาไกล่เกลี่ยปัญหานี้ ส่วนนายกรัฐมนตรีอังกฤษ คือ นายเบนเนออร์แมน ได้แถลงถึงนโยบายของอังกฤษที่จะช่วยเหลือฝรั่งเศสและเป็นการกระชับสัมพันธภาพให้แน่นแฟ้นขึ้น ประเทศอื่น ๆ ต่างก็เข้าข้างฝรั่งเศส แต่ออสเตเรีย-ฮังการี เข้าข้างเยอรมัน ในที่สุดประเทศต่าง ๆ ได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาอัลเจซีราส (Act of Algiciras) เมื่อวันที่ 7 เมษายน ค.ศ.1906 ซึ่งมีข้อความดังนี้

1. ให้จัดตั้งธนาคารรัฐบาล (State Bank) ในมอริออคโคอยู่ในความดูแลของผู้แทนอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และสเปน
2. ฝรั่งเศสและสเปนร่วมมือกันฝึกหัดตำรวจในมอริออคโค 2,500 คน เพื่อส่งไปประจำเมืองท่าต่าง ๆ กองตำรวจมอริออคโคอยู่ภายใต้การนำของหัวหน้าชาวสวิส มีสำนักงานที่เมืองแทนเจียร์ (Tangier) ฝรั่งเศส สเปน และมอริออคโค จะให้ความร่วมมือกันรักษาเขตชายแดนและรับรองว่ามอริออคโคเป็นอิสระ¹

เยอรมันยังคงพยายามต่อไปที่จะทำลายสัมพันธภาพระหว่างรัสเซียกับฝรั่งเศส กล่าวคือ เมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1905 พระเจ้าไกเซอร์ วิลเลียมที่ 2 ได้เจรจากับพระเจ้า ซาร์ นิโคลัส

1. มอริออคโคเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศส เมื่อ ค.ศ.1912

ที่ 2 ที่เมือง Bjorko ซึ่งอยู่บนเกาะในทะเลบอลติกเพื่อขอร้องให้รัสเซียลงนามในสนธิสัญญาที่รัสเซียทำไว้กับฝรั่งเศสใน ค.ศ.1994 การเจรจาครั้งนี้จึงไม่ได้ผล

การเจรจาทางการทูตของเยอรมันประสบความสำเร็จล้มเหลว แต่ทำให้ประเทศพันธมิตรทั้งหลายมีความสัมพันธ์แนบแน่นกว่าเดิมเป็นการขัดขวางความประสงค์ของเยอรมัน

ความตกลงระหว่างอังกฤษและรัสเซีย (The Anglo-Russian Convention) ค.ศ.1907

หลังจากที่ได้เกิดกรณีพิพาทกับปัญหาอาณานิคมอังกฤษและรัสเซียแล้ว ทั้ง 2 ประเทศได้มาทำความตกลงกันเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับอาณานิคมโดยลงนามในความตกลงกันเมื่อเดือนสิงหาคม ค.ศ.1907 ดังนี้

1. เกี่ยวกับสถานะของรัสเซียและอังกฤษในเปอร์เซีย คือรัสเซียมีอิทธิพลทางภาคเหนือ อังกฤษมีอิทธิพลทางภาคใต้ และเปอร์เซียมีอิทธิพลทางภาคกลาง
2. เกี่ยวกับอาฟกานิสถาน รัสเซียสัญญาว่าจะถอนตัวออกจากอาฟกานิสถานและยอมรับว่าอังกฤษมีผลประโยชน์ในประเทศนั้น
3. เกี่ยวกับทิเบต ทั้งอังกฤษและรัสเซียนี้ ได้ตกลงที่จะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจการภายในของทิเบต

จากความตกลงระหว่างอังกฤษและรัสเซียนี้ ได้กลายเป็นความเข้าใจอันดีระหว่าง 3 มหาอำนาจ คือ อังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย ซึ่งเรียกว่า Triple Entente แต่ยังไม่ได้ตกลงเกี่ยวกับความช่วยเหลือให้เป็นที่แน่นอน แต่ก็เป็นที่เยอรมันเกิดความหวั่นเกรงในความเป็นปีกแผ่นของฝ่ายตรงกันข้าม

วิกฤตการณ์ในบอสเนีย (The Bosnian Crisis) ค.ศ.1908

เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในคาบสมุทรบอลข่าน เนื่องจากออสเตรีย-ฮังการีได้ถือโอกาสรวมบอสเนีย และเฮอเซโกวีน่า¹ (Bosnia-Herzegovina) เข้ากับประเทศของตนเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1908 โดยไม่ได้ปรึกษาประเทศสมาชิกในสภาคองเกรสเสียก่อน ในบอสเนียและเฮอเซโกวีน่านั้นมีชาวสลาฟอาศัยอยู่มากซึ่งเป็นชนเผ่าเดียวกับรัสเซีย ดังนั้น รัสเซียจึงยื่นประท้วงต่อออสเตรีย-ฮังการี โดยขู่ว่ารัสเซียอาจจะส่งกำลังจากทะเลดำไปประจำในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน แต่ออสเตรีย-ฮังการีไม่หวั่นวิตกแต่อย่างใด เพราะมีเยอรมันคอยหนุนหลังอยู่ เซอร์เบียไม่พอใจที่ออสเตรีย-

1. ทั้งสองแคว้นนี้อยู่ในอาณาจักรเตอร์กิกตามสนธิสัญญาเบอร์ลิน ค.ศ.1878

ฮังการี เข้าร่วม 2 แคว้นนี้เพราะเซอร์เบียต้องการดินแดนทั้ง 2 นี้เหมือนกันเพราะเป็นชนเผ่า
สลาฟเหมือนกัน ดังนั้น รัสเซียและเซอร์เบียจึงรวมกันประท้วงการกระทำของออสเตรีย-
ฮังการี อังกฤษและฝรั่งเศสวางตนเป็นกลาง จึงทำให้รัสเซียไม่กล้ายกกองทัพเข้าช่วยเหลือ
เซอร์เบีย เพราะคาดว่า เมื่อสงครามเกิดขึ้นเยอรมันคงเข้าช่วยเหลือ ออสเตรีย-ฮังการี และไม่
แน่ใจว่าอังกฤษและฝรั่งเศสจะเข้าช่วยเหลือตนหรือไม่ ดังนั้นเหตุการณ์ต่าง ๆ จึงเรียบร้อยไป
โดยที่บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาตกเป็นของ ออสเตรีย-ฮังการี นับว่า ออสเตรีย-ฮังการี ประสบ
ความสำเร็จในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศ เนื่องจากอังกฤษและฝรั่งเศสไม่พร้อมที่จะ
ทำสงคราม

ปัญหาโมร็อกโกใน ค.ศ.1911

จากวิกฤตการณ์ในโมร็อกโกที่เกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ.1905-1906 นั้น ฝรั่งเศสและเยอรมัน
ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เยอรมันก็ได้รับผลประโยชน์ของตนในโมร็อกโกด้วย แต่ในระยะ
ต่อมาฝรั่งเศสและเยอรมันมีเรื่องขัดแย้งกัน เนื่องจากฝรั่งเศสส่งกำลังทหารเข้าควบคุมสถาน-
การณ์ที่เมืองเฟส (Fez) ในโมร็อกโก ทำให้เยอรมันไม่พอใจมาก และเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.
1911 เยอรมันได้ส่งเรือรบชื่อ แพนเธอร์ (Panther) ไปรักษาการณ์ที่เมืองท่าอากาเดียร์ (Agadir)¹
เพื่อรักษาผลประโยชน์ของเยอรมัน อังกฤษจึงรีบส่งเรือลาดตระเวนลำหนึ่งไปรักษาการณ์ที่
หน้าเมืองนั้น

อังกฤษกล่าวหาว่าเยอรมันละเมิดข้อตกลงในสนธิสัญญาอัลเจซีราส (Algiciras)
ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าอังกฤษและฝรั่งเศสมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น และพร้อมที่จะให้
ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อมีสงครามเกิดขึ้น อังกฤษเกรงว่าเยอรมันอาจเข้าไปตั้งฐานทัพ
เรือในโมร็อกโกเพื่อโจมตีอังกฤษในเขตแอดแลนติก แต่ความจริงแล้วเยอรมันต้องการยกเลิก
ข้อตกลงในสนธิสัญญาอัลเจซีราสและต้องการได้คองโกจากฝรั่งเศส

จากกรที่อังกฤษให้การรับรองอย่างแข็งขันในการที่จะเข้าพิทักษ์ผลประโยชน์ให้แก่
ฝรั่งเศสนั้น เยอรมันต้องยอมแพ้และถอนกำลังออกไปเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ.1911 เยอรมัน
ทำความตกลงกับฝรั่งเศสให้โมร็อกโกเป็นรัฐในอารักขาของฝรั่งเศสยกเว้น แทนเจียร์ (Tangir)
และส่วนที่เคยเป็นของสเปน ฝรั่งเศสยกดินแดนส่วนหนึ่งของอาฟริกาตะวันตกให้แก่เยอรมัน

1. Bruun : A Survey of European Civilization, Houghton Mifflin Company, Boston, 1964,
P.776

แต่ชาวเมืองเฟซ (Fez) ได้ก่อการจลาจลทำร้ายชาวฝรั่งเศสตาย ฝรั่งเศสจึงทำการปราบมออคโคอย่างเด็ดขาด¹ ในที่สุดสุลต่านแห่งมออคโคได้ทำความตกลงกับฝรั่งเศสเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ. 1912 ทรงรับรองว่ามออคโคเป็นรัฐอารักขาของฝรั่งเศส

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนี้รัสเซียได้วางตัวเป็นกลาง ไม่มีที่ท่าว่าจะเข้าช่วยเหลือพันธมิตรของตน ซึ่งตรงกันข้าม อังกฤษได้แสดงไมตรีและสนับสนุนฝรั่งเศสอย่างแข็งขัน

ความล้มเหลวทางการทูตระหว่างอังกฤษและเยอรมัน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าอังกฤษและเยอรมันเป็นประเทศที่แข่งขันกันทางด้านเศรษฐกิจและกองทัพเรือเยอรมันเร่งสร้างกองทัพเรือให้เข้มแข็งขึ้นเป็นที่หวัดตกแก่อังกฤษมาก และในเวลาเดียวกันรัฐบาลอังกฤษและเยอรมันได้พยายามจัดให้มีการประชุมลดอาวุธ เพื่อไม่ให้เยอรมันฟื้นตัวเร็วเกินไป แต่ความพยายามนั้นก็ล้มเหลว และใน ค.ศ. 1907 ได้มีการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮก (2nd Hague Peace Conference) ในประเทศเนเธอร์แลนด์เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับปัญหาการลดอาวุธ แต่ผู้แทนเยอรมัน รัสเซีย และออสเตรีย-ฮังการี เสนอให้งดพิจารณาเรื่องนี้ แต่ที่ประชุมก็ลงมติให้มีการลดอาวุธและตั้งศาลทรัพย์สินนานาชาติ (International Prize Court) และปรับปรุงกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการรบทางทะเล แต่การลดอาวุธยังไม่สำเร็จเป็นที่เรียบร้อย

อังกฤษต้องการผูกมิตรกับเยอรมันอีก รัฐบาลอังกฤษได้ส่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมไปเจรจากับรัฐบาลเยอรมันใน ค.ศ. 1912 แต่เยอรมันให้ข้อเสนอว่าเยอรมันจะยอมเจริญสัมพันธไมตรีกับอังกฤษและเลิกแข่งขันในการสร้างแสนยานุภาพทางเรือ อังกฤษไม่สามารถทำตามข้อเสนอของเยอรมันได้เพราะอังกฤษมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับฝรั่งเศสและพร้อมเสมอที่จะช่วยเหลือฝรั่งเศสในการทำสงคราม จึงเป็นอันว่าการเจรจาทางการทูตระหว่างอังกฤษและเยอรมันล้มเหลวไป

ผลสะท้อนภายหลังวิกฤตการณ์ที่เมืองอากาเดียร์ (Agadir)

อิตาลีฉวยโอกาสหาผลประโยชน์ของตนในระหว่างที่เกิดวิกฤตการณ์ในมออคโค โดยการเข้ายึดทริโปลี (Tripoli) เป็นอาณานิคมของตน ในแคว้นนี้มีชาวอิตาเลียนอาศัยอยู่มาก

1. สุลต่าน Mulai Hafid ต้องพ้นจากตำแหน่งไป และ Mulai Yusulf พระอนุชาได้เป็นสุลต่านแทน

รัฐบาลอิตาลียื่นคำขาดต่อรัฐบาลเซอร์เบียว่าชาวอิตาลีในแคว้นทริโปลีไม่ได้รับเสรีภาพทางการค้าและการทำมาหากินของตน อิตาลีจึงประกาศสงครามกับเซอร์เบียโดยไม่มีประเทศใดขัดขวางเซอร์เบียได้ทำการต่อสู้กับอิตาลีจนสุดความสามารถ แต่ในระยะนั้นได้เกิดสงครามขึ้นในคาบสมุทรบอลข่าน (Balkan War) ทำให้เซอร์เบียต้องรีบทำสนธิสัญญาสันติภาพโลซานน์ (Peace of Lausanne) กับอิตาลี เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1912 แคว้นทริโปลีจึงตกอยู่ในความยึดครองของอิตาลี

สงครามบอลข่าน (Balkan Wars) ค.ศ.1912-1913

สงครามบอลข่านเป็นเหตุการณ์ที่เตือนให้รู้ว่า สงครามโลกอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ สงครามบอลข่านที่เกิดขึ้นใน ค.ศ.1912 นี้ เป็นสงครามระหว่างเซอร์เบียหนึ่งกับเซอร์เบีย บุลกาเรีย กรีซ และมอนเตเนโกร อีกฝ่ายหนึ่ง ประเทศเหล่านี้อยู่ในความครอบครองของเซอร์เบีย แต่ถูกรัสเซียหนุนหลังให้ทำสงครามกับเซอร์เบียเพื่อแยกดินแดนออกเป็นอิสระ¹ ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1912 เซอร์เบียและbulกาเรียได้ลงนามในกติกาสัญญาพันธมิตรที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยการแยกตนเป็นอิสระจากเซอร์เบีย ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1912 bulกาเรียได้ลงนามในสัญญาพันธมิตรกับมอนเต-เนโกร เพื่อทำความตกลงร่วมมือกันทำสงครามกับเซอร์เบีย

สงครามได้เริ่มขึ้นในวันที่ 8 ตุลาคม ค.ศ.1912 มอนเต-เนโกร ส่งกองทัพเข้าโจมตีเซอร์เบีย กรีซและเซอร์เบียได้ประกาศสงครามกับเซอร์เบีย กองทัพbulกาเรียรบได้ชัยชนะที่เมืองเคิร์ก คิลิสเซ (Kirk Kilisse) เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม ค.ศ.1912 กองทัพเซอร์เบียได้ชัยชนะที่เมืองคูมานอโว (Kumanovo) เมื่อวันที่ 26 ตุลาคม กองทัพกรีซได้ชัยชนะที่เมืองสลอนิกา (Slonika) ในวันที่ 8 พฤศจิกายน และเซอร์เบียถูกโจมตีจนถึงกรุงคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople)

รัสเซียได้สนับสนุนการสงครามครั้งนี้อย่างเปิดเผย และให้การรับรองพร้อมทั้งเข้ายึดครองดินแดนที่ประเทศเหล่านี้ได้ชัยชนะ และได้เข้าแบ่งดินแดนเหล่านี้ อังกฤษวางตนเป็นกลางแต่เยอรมันและออสเตรีย-ฮังการี ไม่พอใจกับการแบ่งดินแดนนี้ เพราะจะกระทบกระเทือนถึงผลประโยชน์ของตน เนื่องจากbulกาเรียมีอาณาเขตใกล้กรุงคอนสแตนติโนเปิล เซอร์เบียได้ทางออกทะเลอาเดรียติก ดังนั้นประเทศมหาอำนาจจึงได้ทำการประชุมแบ่งดินแดนร่วมกับผู้แทนของประเทศต่าง ๆ ในแหลมบอลข่าน และได้ลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพลอนดอนเมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1913

1. รัสเซียคิดหวังที่เซอร์เบียไม่ยอมให้รัสเซียผ่านช่องแคบบอสฟอรัส และช่องแคบคาร์ดาแนล เซอร์เบียยอมให้เยอรมันเข้ามามีอิทธิพลในเซอร์เบียโดยสร้างทางรถไฟสาย เบอร์ลิน-แบกแดด รัสเซียจึงหาทางโจมตีเซอร์เบีย

จากการแบ่งดินแดนตามสนธิสัญญาสันติภาพลอนดอนนี้ บุลกาเรียไม่พอใจที่ส่วนแบ่งไม่ตรงกับความต้องการของตน บุลกาเรียจึงได้โจมตีประเทศเพื่อนบ้านกลายเป็นสงครามบอลข่านครั้งที่ 2 กองทัพเตอร์กี กรีซ เซอร์เบีย และรูมาเนีย ร่วมกันโจมตีบัลกาเรีย และภายในระยะเวลาอันสั้น บุลกาเรียก็ต้องยอมแพ้และได้ลงนามในสนธิสัญญาบูคาเรสต์ (Bucharest) เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ. 1913 ผลของสงครามครั้งนี้ บุลกาเรียต้องเสียดินแดนที่เคยยึดมาได้ ในคราวแรกให้แก่เซอร์เบีย ดังนั้นชาวบอสเนียนจึงเรียกร้องที่จะเข้ามาพร้อมกับ เซอร์เบีย และขอแยกตัวเองออกจากอาณาจักรออสเตรีย-ฮังการี

การสร้างแสนยานุภาพก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1

ภายหลังจากวิกฤติการณ์ในมออคโคและคาบสมุทรบอลข่าน ประเทศมหาอำนาจทั้ง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายพันธมิตรไตรมิตร (Triple Alliance) ได้แก่ เยอรมัน ออสเตรีย-ฮังการี และอิตาลี กับฝ่ายฉันทมิตร ในไตรประเทศ (Triple Entente) ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย ต่างก็สร้างแสนยานุภาพของตน ต่างฝ่ายก็เตรียมบำรุงกองทัพบกและกองทัพเรือ เพื่อเตรียมทำสงครามซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ในไม่ช้านี้

เยอรมันได้เพิ่มงบประมาณบำรุงทัพบก และมีทหารประจำการประมาณ 2 ล้านคน และ ออสเตรีย-ฮังการี มีกำลังทหารประมาณ 8 แสนคน

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1913 นายพล ลิมัน ฟอน แซนเดอร์ (Limann Von Sanders) ได้รับแต่งตั้งให้เป็นจเรกองทัพบกในเตอร์กี เยอรมันจึงได้มีโอกาสเข้าควบคุมการทหารในเตอร์กี ด้วย อาชดุก ฟรานซ์ เฟอร์ดินันด์ (Archduke Franz Ferdinand) รัชทายาทออสเตรีย-ฮังการี ได้รับแต่งตั้งเป็นจเรทั่วไป

อังกฤษได้ทำนุบำรุงกองทัพเรือ และควบคุม่านน้ำในเกาะอังกฤษและในทะเลเหนือ ฝรั่งเศสได้ใช้กฎหมายเกณฑ์ทหารฉบับใหม่ กำหนดให้ชาวฝรั่งเศสเข้ารับราชการทหาร 3 ปี แทน 2 ปี และได้ทำนุบำรุงกองทัพเรือเข้าไปประจำการในน่านน้ำทะเลเมดิเตอร์เรเนียน รัสเซียก็ได้เตรียมกำลังทหารของตนไว้เช่นกัน

ออสเตรีย-ฮังการี ต้องการปราบเซอร์เบีย ซึ่งเป็นปฏิปักษ์กันมานานแล้ว แต่บังเอิญได้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิดมาก่อน คือ การลอบปลงพระชนม์ อาชดุก ฟรานซ์ เฟอร์-

ดินันด์ รัชทายาทออสเตรีย-ฮังการี และชายที่เมือง ซาราเจโว (Sarajevo) เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ.1964 ผู้ที่ลอบปลงพระชนม์ครั้งนี้เป็นชาวบอสเนียน ชื่อ กาวริโล พรินซิป (Gavrilo Prin-zib) ซึ่งได้เดินทางไปจากเบลเกรด เมืองหลวงของเซอร์เบีย ออสเตรีย-ฮังการี จึงถือโอกาสกล่าวหาว่า เซอร์เบียจะต้องรับผิดชอบในเหตุการณ์ครั้งนี้ ออสเตรีย-ฮังการี มีความมุ่งหมายที่จะทำลายอธิปไตยของเซอร์เบีย และได้ยื่นคำขาดให้แก่เซอร์เบียในวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ.1914 กำหนดให้เซอร์เบียตอบรับภายใน 48 ชั่วโมง คำขาดนี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการให้รัฐบาลเซอร์เบีย จับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษ รวมทั้งลงโทษข้าราชการเซอร์เบียที่ยินยอมให้คนร้ายเข้าไปในบอสเนีย ปลดข้าราชการที่ไม่น่าไว้วางใจออก ให้ยุบสมาคมและหนังสือพิมพ์ที่เป็นปฏิปักษ์ต่อ ออสเตรีย-ฮังการี และ ออสเตรีย-ฮังการี มีสิทธิส่งเจ้าหน้าที่ของตนเข้าไปดูแลรับผิดชอบในการสอบสวนคดีนี้ และจัดบริหารราชการให้เป็นที่เรียบร้อย กับทั้งเซอร์เบียต้องยอมขอขมาออสเตรีย-ฮังการี เป็นทางการด้วย

เซอร์เบียไม่สามารถจะตอบคำขาดนี้ได้ทุกข้อ เพราะเป็นการละเมิดอธิปไตยของเซอร์เบีย เยอรมันแนะนำให้เซอร์เบียตกลงตามคำขอของออสเตรีย-ฮังการี อังกฤษขอร้องให้เซอร์เบีย ยอมผ่อนปรนตามข้อตกลงนี้เพื่อหลีกเลี่ยงสงคราม และอังกฤษได้เชิญผู้แทนประเทศมหาอำนาจ มาประชุมกันที่กรุงลอนดอน เพื่อช่วยตัดสินปัญหานี้ แต่เยอรมันไม่เห็นด้วยกับการที่ประเทศ มหาอำนาจเข้าไปยุ่งเกี่ยวในเรื่องนี้ เมื่อการประชุมไม่เป็นที่ตกลง และเซอร์เบียไม่สามารถตอบคำ ขาดของออสเตรีย-ฮังการี ได้ ออสเตรีย-ฮังการี จึงประกาศสงครามกับเซอร์เบียในวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ.1914

ประเทศมหาอำนาจในยุโรปต่างเตรียมพร้อมที่จะเข้าสู่สงคราม โดยเฉพาะประเทศ รัสเซียซึ่งพร้อมที่จะช่วยเหลือเซอร์เบีย เพราะเป็นเผ่าสลาฟด้วยกัน รัสเซียได้เริ่มระดมพลเมื่อ วันที่ 29 กรกฎาคม เยอรมันยื่นคำขาดให้รัสเซียหยุดระดมพล แต่รัสเซียปฏิเสธเยอรมันจึง ประกาศสงครามกับรัสเซียในวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ.1914 ฝรั่งเศสพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือรัสเซียซึ่งเป็นพันธมิตรของตนและได้ประกาศสงครามกับเยอรมันในวันที่ 3 สิงหาคม เยอรมันเข้า โจมตีฝรั่งเศสโดยยกทัพผ่านเบลเยียม ในวันที่ 4 สิงหาคม

อังกฤษไม่พร้อมที่จะทำสงคราม เพราะเหตุการณ์ภายในประเทศยังไม่เป็นที่เรียบร้อย¹ กองทัพบกและกองทัพเรือของอังกฤษมีประมาณ 7 แสนคน ซึ่งมีจำนวนน้อยกว่าของเยอรมันและออสเตรีย-ฮังการี แต่อังกฤษรักษาสัญญาที่เคยตกลงกับเบลเยียมใน ค.ศ.1839 ว่า จะให้ความคุ้มครองเบลเยียมซึ่งเป็นประเทศเป็นกลาง เบลเยียมมีความสำคัญต่อประเทศอังกฤษมากเพราะเป็นเขตป้องกันการรุกรานประเทศอังกฤษ และเมื่อเยอรมันเข้ารุกรานเบลเยียม กษัตริย์เบลเยียมได้ขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลอังกฤษ ในที่สุดอังกฤษจึงตัดสินใจเข้าไปรักษาเอกราชและความเป็นกลางของเบลเยียม รัฐบาลอังกฤษจึงยื่นคำขาดให้เยอรมันถอนทหารออกจากเบลเยียมภายในเที่ยงคืนของวันที่ 4 สิงหาคม แต่เยอรมันปฏิเสธ อังกฤษจึงประกาศสงครามกับเยอรมันในคืนวันที่ 4 สิงหาคม

เมื่อสงครามโลกได้เกิดขึ้นนั้น เยอรมันได้เปรียบประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรทางด้านกำลังอาวุธและกำลังทหาร เยอรมันได้เตรียมการมานานแล้วจึงกล้าเสี่ยงประกาศสงคราม เยอรมันคาดว่าอังกฤษอาจไม่เข้าร่วมสงครามด้วยเพราะรู้ว่าอังกฤษไม่พร้อมที่จะทำสงครามและคงไม่เข้าช่วยเหลือประเทศพันธมิตรของตน นอกจากนี้อังกฤษและเยอรมันก็มีเรื่องขัดผลประโยชน์ต่อกัน เยอรมันตั้งใจจะเข้ายึดกรุงปารีสให้ได้ภายใน 6 สัปดาห์ เพราะรู้ว่าฝรั่งเศสมีกำลังทัพไม่เข้มแข็งที่จะทำสงครามได้ แต่เยอรมันคาดการณ์ผิดเพราะการที่เยอรมันเข้าบุกเบลเยียมนั้นทำให้อังกฤษไม่สามารถวางเฉยต่อไปได้ อังกฤษจึงเข้าร่วมในสงครามครั้งนี้ด้วย การรบล่าช้าไปอีกทำให้เยอรมันมีศัตรูมากขึ้นในการสงครามครั้งนี้มีประเทศอื่น ๆ เข้าร่วมสงครามด้วยคือ

ฝ่ายสัมพันธมิตรประกอบด้วย อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย อังกฤษเข้าช่วยเหลือทางด้านทัพเรือ ทัพบก และการเงิน ส่วนฝรั่งเศสและรัสเซียช่วยทางด้านกำลังทัพบก ประเทศอื่น ๆ ที่เข้าร่วม ได้แก่ เซอร์เบีย มอนเตเนโกร รูเมเนีย และกรีซ

1. อังกฤษยังมีปัญหาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการปกครองไอร์แลนด์ ใน ค.ศ.1914 และได้มีการปะทะกันระหว่างทหารอังกฤษ และกำลังทหารไอริช

ฝ่ายมหาอำนาจกลางยุโรปประกอบด้วย เยอรมัน ออสเตรีย-ฮังการี ทั้ง 2 ประเทศ ได้เปรียบในกำลังอาวุธและกำลังทหาร ทหารได้รับการฝึกหัดมาก่อน และมีอาวุธที่ทันสมัยกว่า เยอรมันได้รับความสะดวกในการขนส่ง เพราะได้สร้างทางรถไฟสาย เบอร์ลิน-แบกแดด ผ่านเตอร์กีมานานแล้ว ประเทศที่เข้าร่วมด้วย มี เติร์ก และบัลกาเรีย

ในระยะที่สงครามเกิดขึ้นบ้าง อิตาลีวางตนเป็นกลาง โดยอ้างว่าสนธิสัญญาไตรสัมพันธมิตร (Triple Alliance) ไม่ได้ผูกมัดให้ช่วยมหาอำนาจกลางรุกรานประเทศอื่น แต่อิตาลีต้องเข้าร่วมสงครามในระยะต่อมา เพราะถูกทั้ง 2 ฝ่าย ชักชวนให้เข้าร่วมสงครามด้วย อิตาลีตกลงใจที่จะเข้าร่วมกับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยหวังว่าเมื่อได้ชัยชนะอิตาลีจะได้ดินแดนรอบ ๆ แคว้นทริเอสเต (Trieste) และ เทรัน (Trent) จากออสเตรีย-ฮังการี และดินแดนอื่น ๆ ที่ต้องการตามที่ได้ตกลงไว้กับฝ่ายสัมพันธมิตร

การสงครามได้ขยายออกไปนอกยุโรปจนกลายเป็นสงครามโลก จีน และ ญี่ปุ่นก็ได้เข้าร่วมสงครามเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร เนื่องจากไม่พอใจเยอรมัน

สาเหตุของสงครามโลกครั้งที่ 1 พอสรุปได้ คือ

1. ความรู้สึกในชาตินิยม

ในระยะเวลาระหว่าง ค.ศ.1870 และ ค.ศ.1914 ประชาชนมีความรู้สึกในชาตินิยมรุนแรงมาก อังกฤษและฝรั่งเศสมีความรู้สึกว่าตนเป็นชาติที่มีอำนาจมาก ส่วนเยอรมันและอิตาลี ก็พยายามสร้างอิทธิพลของตนเพื่อความยิ่งใหญ่ ชนชาติเล็ก ๆ ที่เคยอยู่ใต้การปกครองของอาณาจักรใหญ่ต้องการเรียกร้องเสรีภาพ เพื่อปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้การปกครองของประเทศที่มีเชื้อชาติเกี่ยวกับตน และได้ทำการปฏิวัติบ่อยครั้ง ฝรั่งเศสยังต้องการแคว้นอาลซาส (Alsace) และ ลอแรน (Lorraine) ซึ่งมีชาวฝรั่งเศสอยู่กลับคืนจากเยอรมัน อิตาลีต้องการได้ เทรนติโน (Trentino) และทริเอสเต (Trieste) ซึ่งมีชาวอิตาลีอยู่กลับคืนจาก ออสเตรีย-ฮังการี รัสเซียต้องการกรุงคอนสแตนติโนเปิลของเติร์ก เซอร์เบียต้องการบอสเนีย บัลกาเรียต้องการดินแดนชายเขตแดนของตน

2. ระบบการปกครองที่ต่างกัน ประเทศมหาอำนาจในยุโรปมีระบบการปกครองที่ต่างกัน กล่าวคือ อังกฤษและฝรั่งเศสมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย แต่เยอรมัน

ออสเตรีย-ฮังการี และรัสเซีย มีการปกครองตามระบอบเอการิปไตย

3. การแข่งขันทางเศรษฐกิจและจักรวรรดินิยม ประเทศมหาอำนาจในยุโรปต่างก็แข่งขันกันในการแสวงหาอาณานิคมของตนเพื่อจะได้วัตถุดิบ แหล่งระบายพลเมือง และระบายสินค้าสำเร็จรูป ทำให้เกิดการแข่งขันกันทางการค้าและเศรษฐกิจ อังกฤษเป็นประเทศที่มีอาณานิคมมากที่สุด และได้รับผลประโยชน์ทางการค้าและเศรษฐกิจมากกว่าเยอรมัน ซึ่งเป็นประเทศที่มีอาณานิคมน้อยมาก และไม่ค่อยได้รับผลประโยชน์จากอาณานิคมนัก

4. การแข่งขันการสร้างแสนยานุภาพระหว่างอังกฤษและเยอรมันซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ ค.ศ. 1890 อังกฤษเกรงว่าสินค้าอุตสาหกรรมของเยอรมันจะตีตลาดโลก เยอรมันกล่าวหาว่าสินค้าอังกฤษตีตลาดโลกเป็นการขัดขวางสินค้าเยอรมัน นอกจากนี้อังกฤษยังแข่งขันกับเยอรมันในการสร้างทัพเรือ ระดมพล และสร้างอาวุธใหม่ ๆ แต่ละประเทศเตรียมพร้อมที่จะทำสงคราม

5. การแบ่งกลุ่มพันธมิตร

ประเทศมหาอำนาจในยุโรปรวมตัวกันเป็นพันธมิตรและแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มไตรภาคี (Triple Alliance) ประกอบด้วย เยอรมัน อิตาลี และออสเตรีย-ฮังการี กลุ่มไตรพันธมิตร (Triple Entente) ประกอบด้วยฝรั่งเศส อังกฤษ และรัสเซีย เมื่อมีเหตุการณ์ใด ๆ เกิดขึ้นมักจะตกลงกันไม่ได้

6. เยอรมันเข้าไปมีอิทธิพลในเตอร์กีกินมากินไป เช่น การสร้างรถไฟสาย เบร์ลิน-แบกแดด โดยผ่านกรุงคอนสแตนติโนเปิล และในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 เยอรมันขอเช่าเกี่ยวจางในประเทศจีน เยอรมันมีส่วนสนับสนุนให้ ออสเตรีย-ฮังการี รวมบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา ใน ค.ศ. 1908

สรุป

ก่อนที่สงครามโลกครั้งที่ 1 จะเกิดขึ้นนั้น ประเทศอังกฤษได้ทำนุบำรุงประเทศให้เจริญขึ้นทั้งทางด้าน เศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ ได้ออกพระราชบัญญัติว่าด้วยโรงงาน พระราชบัญญัติประกันสังคม เป็นต้น ทั้งนี้เป็นการช่วยเหลือสวัสดิการแก่ คนชรา คนงาน สตรี และเด็ก สำหรับคนชราที่ได้รับรายได้เลี้ยงชีพเป็นเงินบำนาญเมื่อเวลาชราแล้ว ส่วนพวกคนงานก็ได้รับรายได้จากการทำงานให้มีรายได้ดีขึ้นเพียงพอกับการเลี้ยงชีพ ได้รายได้จากการประกันการ

ว่างงาน สวัสดิภาพในที่อยู่อาศัย รัฐบาลหางานให้ทำ ได้รับการรักษาพยาบาลฟรีในเวลาเจ็บป่วย สตรีทำงานในเวลาจำกัด เด็ก ๆ ได้รับการศึกษาดีขึ้น นับว่ารัฐบาลได้ช่วยพัฒนาทางด้านสังคมให้มีการกินดีอยู่ดี ส่วนทางด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลได้พัฒนาการอุตสาหกรรม การเกษตรกรรม ช่วยเหลือให้ชาวนามีที่ดินเป็นของตนเองเพื่อทำการเพาะปลูกพืชผลได้ตามใจชอบ ช่วยพัฒนาการคมนาคมขนส่งเพื่อความสะดวกในการค้าขาย และอังกฤษสามารถผลิตสินค้าอุตสาหกรรมออกไปจำหน่ายในตลาดโลก แต่การช่วยเหลือคนชรา คนงานที่ยากจนนั้นก็ไม่ใช่ที่พอใจของผู้ที่มีฐานะรวย เพราะคนเหล่านี้ต้องเสียภาษีให้รัฐบาลมากกว่าคนจน รัฐบาลต้องใช้จ่ายเงินมากในการพัฒนาประเทศ เมื่อเยอรมันและสหรัฐอเมริกาผลิตสินค้าแข่งขันกับอังกฤษ ทำให้สินค้าอังกฤษขายได้น้อยลง เศรษฐกิจตกต่ำ เกิดปัญหาคนว่างงาน ซึ่งเป็นปัญหาที่ทำความหนักใจให้กับรัฐบาลมาก

ในด้านการต่างประเทศนั้น รัฐบาลอังกฤษสังกัดพรรคเสรีนิยม มีนโยบายโดดเดี่ยว ไม่ยอมเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศใดในระยะแรก ๆ เพราะคิดว่าคงไม่มีประเทศใดก่อสงครามขึ้นแน่ เพราะแต่ละประเทศต่างก็หันไปทำนุบำรุงเศรษฐกิจของตน อังกฤษจึงมุ่งแสวงหาอาณานิคมเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมือง เพื่อเพิ่มพูนอิทธิพลของตนจนกลายเป็นมหาอำนาจทางทะเลแข่งขันกับเยอรมัน การแสวงหาอาณานิคมของอังกฤษทำให้มีเรื่องบาดหมางกับประเทศมหาอำนาจยุโรปอื่น ๆ คือ เยอรมัน ฝรั่งเศส รัสเซีย แต่ในที่สุดทำความตกลงกันได้ด้วยดี อังกฤษทำความตกลงเจริญสัมพันธไมตรีกับญี่ปุ่น ใน ค.ศ.1902 เนื่องจากมีนโยบายการต่างประเทศสอดคล้องกัน เพราะญี่ปุ่นมีเรื่องบาดหมางกับเยอรมันและรัสเซียเกี่ยวกับผลประโยชน์ในเอเชีย อังกฤษเจริญสัมพันธไมตรีกับฝรั่งเศสใน ค.ศ.1904 และเจริญสัมพันธไมตรีกับรัสเซีย ใน ค.ศ.1907 ความตกลงของอังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย เรียกว่า กลุ่มไตรพันธมิตร (Triple Entente)

อังกฤษพยายามเจริญสัมพันธไมตรีกับเยอรมันถึง 3 ครั้ง คือ เมื่อ ค.ศ.1898 ค.ศ.1902 และ ค.ศ.1912 แต่ไม่เป็นที่ตกลงกันได้

ประเทศมหาอำนาจยุโรปในเวลานั้นจึงแบ่งออกเป็น 2 ค่าย คือ

1. ค่ายไตรภาคี (Triple Alliance) ประกอบด้วย เยอรมัน อิตาลี และ ออสเตรีย-ฮังการี

2. ค่ายไตรพันธมิตร (Triple Entente) ประกอบด้วยฝรั่งเศส อังกฤษ และรัสเซีย
วิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุโรปก่อนที่สงครามโลกครั้งที่ 1 จะเกิดขึ้น คือ

1. วิกฤตการณ์ในมอร็อกโค (ค.ศ.1905-1906)

เยอรมันต้องการขยายอิทธิพลในมอร็อกโคและพยายามกำจัดอิทธิพลของฝรั่งเศส
ออกไป แต่อังกฤษสนับสนุนฝรั่งเศสให้มีอิทธิพลในเขตนั่นแล้ว ในที่สุดเยอรมันตกลงให้มีการ
ประชุมประเทศมหาอำนาจในยุโรปเพื่อพิจารณาปัญหาโมร็อกโค ที่กรุง อัลเจิราส (Algerias)
ในประเทศสเปน เมื่อวันที่ 16 มกราคม ค.ศ.1906 ผลของการประชุมได้มีการร่วมลงนามใน
สนธิสัญญาอัลเจิราส เมื่อวันที่ 7 เมษายน ค.ศ.1906 และอังกฤษกับฝรั่งเศสมีสัมพันธภาพ
ที่แน่นแฟ้นขึ้น มอร็อกโคยังเป็นอิสระ เยอรมัน ฝรั่งเศส สเปน ยังคงเข้าไปมีอิทธิพลใน
มอร็อกโค

2. วิกฤตการณ์ในบอสเนีย (ค.ศ.1908)

เป็นเหตุการณ์ออสเตรีย-ฮังการี รวมแคว้นบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาไว้กับตน แคว้น
ทั้ง 2 นี้ อยู่ในความคุ้มครองของเตอร์ก ซึ่งกำลังอ่อนอิทธิพลในเวลานั้น ประชาชนในแคว้น
ทั้ง 2 นี้ เป็นชาวสลาฟเช่นเดียวกับเซอร์เบียและรัสเซีย ดังนั้นเซอร์เบียจึงไม่พอใจการกระทำ
ของออสเตรีย-ฮังการี เพราะต้องการรวมแคว้นทั้ง 2 นี้เหมือนกัน ถึงแม้ว่ารัสเซียจะขึ้นประจักษ์
ออสเตรีย-ฮังการี ก็ไม่วิตกเพราะมีเยอรมันหนุนหลังอยู่

3. วิกฤตการณ์ในมอร็อกโค (ค.ศ.1911)

เป็นปัญหาที่เยอรมันและฝรั่งเศสแข่งขันอิทธิพลในมอร็อกโค เยอรมันส่งเรือรบชื่อ
แพนเธอร์ (Panther) ไปรักษาการณ์ที่เมืองท่า อากาเดียร์ (Agadir) แต่อังกฤษก็ส่งเรือลาดตระ-
เวนไปซัดขวาง เป็นการแสดงให้เห็นว่าสัมพันธไมตรีระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสแน่นแฟ้นมาก
อังกฤษพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือฝรั่งเศสทันทีที่สงครามเกิดขึ้น การกระทำของเยอรมัน
ครั้งนี้ต้องยกเลิกสนธิสัญญาอัลเจิราส (Algerias) และต้องการได้คองโกจากฝรั่งเศส ในที่สุด
เยอรมันยอมถอนกำลังออกไปปล่อยให้ฝรั่งเศสมีอิทธิพลในมอร็อกโคและมอร็อกโคตกเป็น
รัฐในอารักขาของฝรั่งเศสเมื่อเดือน มีนาคม ค.ศ.1912 และอิตาลีคอยโอกาสเข้ายึด ทริโปลี
(Tripoli) เป็นอาณานิคมของตน โดยอ้างว่ามีชาวอิตาลีอาศัยอยู่มากและไม่ได้รับเสรีภาพใน

การทำมาหากิน ทวีปยุโรปอยู่ในอาณาจักรเตอร์กี ตอร์กีเข้ายึดขวางและประกาศสงครามกับอิตาลี แต่เกิดสงครามในคาบสมุทรบอลข่านในเวลานั้น ตอร์กีต้องทำสงคราม 2 ด้าน จึงยอมตกลงทำสนธิสัญญาสันติภาพโลซานน์กับอิตาลี เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1912 แต่ทวีปยุโรปก็ตกเป็นของอิตาลี

4. สงครามบอลข่าน (ค.ศ.1912-1913)

เป็นสงครามระหว่างเตอร์กี กับ เซอร์เบีย บุลกาเรีย กรีซ และมอนเต-เนโกร ซึ่งต้องการเอกราชจากเตอร์กี โดยได้รับความสนับสนุนจากรัสเซีย ผลของสงครามเตอร์กีเป็นฝ่ายแพ้ประเทศมหาอำนาจได้ร่วมประชุมกับผู้แทนของประเทศต่าง ๆ ในแหลมบอลข่านแบ่งดินแดนที่ยึดมาได้ตามสนธิสัญญาสันติภาพลอนดอนเมื่อเดือน พฤษภาคม ค.ศ.1913 แต่บัลกาเรียไม่พอใจในส่วนแบ่งจึงได้โจมตีประเทศเพื่อนบ้านกลายเป็นสงครามบอลข่านครั้งที่ 2 บุลกาเรียเป็นฝ่ายแพ้ ลงนามในสนธิสัญญาบูคาเรสต์ เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ.1913 บุลกาเรียต้องเสียดินแดนที่เคยยึดมาได้ให้แก่เซอร์เบีย

5. การลอบปลงพระชนม์ อาชดุก ฟรานซ์ เฟอร์ดินันด์ (Archduke Franz Ferdinand) เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน ค.ศ.1914

รัชทายาทของออสเตรีย-ฮังการี คือ อาชดุก ฟรานซ์ เฟอร์ดินันด์ และพระชายา ถูกลอบปลงพระชนม์ที่เมือง ซาราเจโว ผู้ลอบปลงพระชนม์เป็นชาวบอสเนีย ชื่อ กาวริโล พรินซิบ (Gavrilo Prinzib) ซึ่งเดินทางจากเบลเกรดเมืองหลวงของเซอร์เบีย ออสเตรีย-ฮังการี จึงยื่นคำขาดให้เซอร์เบียรับผิดชอบในเรื่องนี้ และกำหนดให้ตอบภายใน 48 ชั่วโมง แต่เซอร์เบียไม่สามารถปฏิบัติตามได้เพราะเป็นการทำลายอธิปไตยของเซอร์เบีย ในที่สุด ออสเตรีย-ฮังการี ประกาศสงครามกับเซอร์เบียในวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ.1914 โดยได้รับความสนับสนุนจากเยอรมัน รัสเซียให้การสนับสนุนเซอร์เบียประกาศสงครามกับเยอรมันเมื่อวันที่ 2 สิงหาคม ฝรั่งเศสประกาศสงครามเมื่อวันที่ 3 สิงหาคม เยอรมันรุกรานฝรั่งเศสโดยผ่านเบลเยียม ดังนั้น อังกฤษจึงยื่นประท้วงเพราะเคยตกลงที่จะรักษาความเป็นกลางของเบลเยียม อังกฤษจึงประกาศสงครามกับเยอรมันเมื่อเที่ยงคืนวันที่ 4 สิงหาคม

เมื่อสงครามเกิดขึ้นทั้ง 2 ฝ่าย ต่างก็มีประเทศอื่นเข้าร่วมด้วยจนเป็นสงครามโลก คือ

1. ฝ่ายสัมพันธมิตรประกอบด้วย อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย มี rome เนีย กรีซ มอนเตเนโกร และเซอร์เบียเข้าร่วมด้วย

2. ฝ่ายมหาอำนาจกลางได้แก่ เยอรมัน ออสเตรีย-ฮังการี มี เติร์กี และบัลแกเรียเป็นพันธมิตรด้วย

อิตาลีวางตนเป็นกลางในระยะแรก ทั้ง ๆ ที่เคยร่วมในกลุ่มประเทศไตรภาคี (Triple Alliance) กับเยอรมัน และออสเตรีย-ฮังการี แต่ต่อมาได้เข้าร่วมกับฝ่ายพันธมิตรโดยหวังว่าจะได้ดินแดนที่ตนต้องการจากอาณาจักรออสเตรีย-ฮังการี

ตัวอย่างคำถาม

1. เพราะเหตุใดประเทศอังกฤษจึงเข้าร่วมในสงครามโลกครั้งที่ 1
2. การสร้างอิทธิพลในมออคโคเป็นผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม ของมหาอำนาจในยุโรปอย่างไร
3. เพราะเหตุใดเยอรมันจึงไม่ยอมรับสัมพันธมิตรไมตรีจากอังกฤษ
4. อังกฤษได้รับผลประโยชน์อย่างไรบ้างจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศไตรพันธมิตร (Triple Entente)
5. ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ประเทศอังกฤษได้พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างไรบ้าง